

УДК 378.1

Артем Дундюк

Рівненський автотранспортний фаховий коледж
Національного університету водного господарства та природокористування

ORCID ID 0000-0003-4600-0164

DOI 10.24139/2312-5993/2021.04/057-068

**КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТЬОГО ФАХІВЦЯ АВТОМОБІЛЬНОГО, ТРАНСПОРТУ
НЕОБХІДНІ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розглянуто питання розмежування понять «компетентність» і «компетенція» у сфері підготовки фахівців. Охарактеризовано основні підходи до проблеми формування професійних компетенцій. З'ясовано провідні компетенції, які мають бути сформовані в процесі навчання в закладах вищої освіти в техніко-технолога, спрямовані на реалізацію ним ролі фахівця у сфері автомобільного транспорту. Визначено, що компетенції майбутнього фахівця автомобільного транспорту включають готовність використовувати комплекс знань, умінь, спеціальних навичок, узагальнені способи виконання дій, методи й засоби діяльності, досвід, особистісні характеристики, соціальні установки з метою забезпечення можливості виконання поставлених завдань і досягнення мети в професійній діяльності.

***Ключові слова:** компетенції, компетентність, професійна компетентність, фахівець автомобільного транспорту, професійна діяльність.*

Постановка проблеми. Удосконалення системи підготовки професійних кадрів є нагальною потребою в сучасних умовах для України. Людський інтелектуальний капітал та трудовий потенціал виступають основоположним фактором підвищення конкурентоспроможності економіки, гарантом захисту національних інтересів держави у світовому співтоваристві. Трудовий потенціал людини є частиною загального її потенціалу як особистості, який формується на основі природних даних, освіти, виховання й життєвого досвіду. Саме освіта виступає як інтегруючий чинник всіх компонентів. Обсяг знань, компетентностей, отриманих у процесі освіти, безпосередньо визначає освітній рівень працівника. Для розвитку трудового потенціалу велике значення має формування способу мислення, грамотності та культури. Розуміння проблем сучасності видається важливим для підготовки фахівців будь-якого напрямку й рівня. Це стосується і професійних якостей фахівців автомобільного транспорту. Освіта є запорукою їх професійної компетентності, здібностей, умінь і навичок, тобто ефективність освітнього процесу розвиває професіоналізм та трудовий потенціал фахівця. Освіта сприяє не тільки збільшенню обсягу інформації, але й формує професійну грамотність фахівця, впливає на ступінь соціалізації та адаптації в сучасних соціально-економічних умовах, підвищує креативність і творчий потенціал.

Аналіз актуальних досліджень. Упродовж останніх декількох десятиріч у США, Великій Британії, Франції, Німеччині, Канаді, Австрії, Росії, Україні, Польщі, Угорщині, Румунії, Латвії, Литві та інших країнах триває дискусія навколо проблеми забезпечення гармонійної взаємодії людини з інформаційно-технологічним суспільством, яке швидко розвивається й вимагає від сучасника певних знань, умінь та компетентностей. Міжнародні організації, що працюють у сфері освіти, зокрема: ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація Європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів та ін. поставили це питання у центр уваги. Сприяння реалізації Цілей розвитку тисячоліття ООН, затверджених на саміті 2000 р., де важливим компонентом стала реалізація проєкту "Освітня політика та освіта «рівний – рівному» (ПРООН), у межах якого ініційовано низку дискусій, що стосуються модернізації змісту освіти та формування в молоді ключових компетентностей, є основним пріоритетом діяльності Програми розвитку Об'єднаних Націй (Сень, 2006, с. 14-17).

Міжнародною комісією Ради Європи було сформульовано перелік ключових компетенцій із використанням логічно визначеного ряду: вивчати – шукати – думати – співпрацювати – діяти – адаптуватись. Кожний європейець повинен володіти для навчання впродовж життя цими компетенціями. Перелік восьми ключових компетенцій був визначений робочою групою з підготовки звіту Європейській раді в Стокгольмі та Єврокомісією. Він включає: навички рахування та письма (компетенція в галузі рідної мови); базові компетентності в галузі математики, природничих наук та технологій (математична і фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції); іноземні мови (компетенція в сфері іноземних мов); використання інноваційних технологій, або інформаційні та комунікаційні технології (комп'ютерна компетенція); здатність та вміння навчатися (навчальна компетенція); соціальні навички (міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція); підприємницькі навички (компетенція підприємництва); загальна культура та етика (культурна компетенція) (Бедь, 2011).

Учасники робочої групи з питань запровадження компетентнісного підходу, створеної в межах проєкту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», узагальнивши здобутки європейських і вітчизняних учених, запропонували орієнтовний перелік з таких ключових компетентностей: вміння вчитися, загальнокультурної, громадянської, підприємницької, соціальної, здоров'язберігальної, компетентності з ІКТ» (Бібік, 2004).

Польські науковці виокремлюють п'ять ключових компетентностей особи: 1) планування, організація та оцінювання самоосвіти або навчальна компетентність; 2) результативне порозуміння в різних ситуаціях або здатність чітко висловлювати власні думки та чути інших, або комунікативна компетентність; 3) ефективна взаємодія в команді, колективі або здатність бути членом команди, виконувати в ній різні ролі та спроможність до знаходження відповідного місця в ній, або соціальна компетентність; 4) здатність творчо розв'язувати проблеми або здатність до наукового стилю організації власного мислення та діяльності, або діяльнісна компетентність; 5) комп'ютерна грамотність (Matusz, 2008, s. 191-192).

17 січня 2018 року схвалено оновлену редакцію ключових компетентностей для навчання впродовж життя – рекомендація 2018/0008 (NLE) Європейського Парламенту та Ради (ЄС):

- Грамотність (Literacy competence);
- Мовна компетентність (Languages competence);
- Математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering);
- Цифрова компетентність (Digital competence);
- Особиста, соціальна та навчальна компетентність (Personal, social and learning competence);
- Громадянська компетентність (Civic competence);
- Підприємницька компетентність (Entrepreneurship competence);
- Компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence).

Компетентнісний підхід у системі вищої та загальної середньої освіти є і надалі предметом наукового дослідження вітчизняних науковців – І. Драча, І. Бабин, П. Бачинського, Н. Бібік, Г. Гаврищак, І. Гудзик, Н. Дворнікової, Я. Кодлюк, О. Локшиної, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О. Пометун, Л. Романишиної, К. Савченко, О. Садівник, Л. Сень, С. Сисоевої, О. Ситник, Т. Смагіної, С. Трубачевої, Н. Фоменко та інших.

Мета даної наукової статті – з'ясувати провідні компетенції, які мають бути сформовані в процесі навчання у вищих навчальних закладах у техніко-технолога, спрямовані на реалізацію ним ролі фахівця у сфері автомобільного транспорту. Реалізація мети передбачає розв'язання наступних завдань: розмежування понять «компетентність» і «компетенція» у сфері підготовки фахівців; визначення базових виробничих функцій, а також професійних та соціально-виробничих

завдань майбутнього фахівця автомобільного транспорту, з'ясування ієрархії компетенцій, які здатні забезпечити фахівцеві можливість реалізувати визначені функції та розв'язувати поставлені завдання.

Виклад основного матеріалу. В основі терміну «компетенція» лежить латинське слово *competentia*, що походить від *compe-te* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу; знання, коло повноважень особи, досвід, а під «компетентністю» розуміється поінформованість, обізнаність, авторитетність; кваліфікація, результативність. У перекладі з англійської «*competence*» означає: здатність, уміння; компетентність; компетенція, повноправність (*The Concise Oxford English-Russian Dictionary*, 2001, р. 563). Тлумачні словники англійської мови трактують це поняття як відповідність, достатність, уміння виконувати певну роботу, завдання та обов'язок; розумові здібності або загальні уміння та навички (*New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English language*, 1993, р. 200); властивість за значенням «компетентний» (Hornby, 1984, р.116).

Міжнародні експерти щодо змісту поняття «компетентність» мають таку думку: 1. Задані навички (вимога виконувати певні індивідуальні завдання). 2. Використання знань і вмінь на робочому місці на рівні встановлених вимог (стандартів) до даної професійної роботи. 3. Здатність відповідально виконувати обов'язки й досягати запланованих результатів. 4. Здатність знаходити рішення в нестандартних ситуаціях. 5. Здатність застосовувати знання і вміння в нових умовах виробничої діяльності (*Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика*, 2002).

У великому тлумачному словнику сучасної української мови компетентний визначається таким чином: 1) який має достатні знання в якій-небудь галузі; який із чим-небудь добре обізнаний; тямущий. Який ґрунтується на знанні; кваліфікований; 2) який має певні повноваження; повноправний, повновладний. Компетентність за словником – властивість за значенням компетентний (поінформованість, обізнаність, авторитетність) (*Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)*, 2005, с. 560), тобто це інтегрована якість, яку має компетентна особа і яка відображає її поінформованість і обізнаність (знання, уміння, навички), авторитетність, яка значною мірою визначається певними уміннями, особистісними якостями й поведінковими характеристиками.

В українській педагогіці компетентність визначають як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію (*Професійна освіта: Словник*, 2000, с. 149).

Науковці Д. Хаймс та Дж. Равен виділяють 37 видів компетентностей, які групуються на: I. Загальні компетентності. До них відносяться: 1. Інструментальні компетентності, які включають когнітивні здібності, здібності розуміти та імпантувати ідеї; методологічні здібності, екологічні здібності (розуміти і управляти навколишнім середовищем), вибудовувати стратегії навчання, прийняття рішень і вирішення проблем, технологічні вміння, комп'ютерні навички тощо. 2. Міжособистісні компетентності, тобто індивідуальні здатності, пов'язані з умінням проявляти почуття та ставлення, критичним осмисленням і здатністю до самокритики, а також соціальні навички, що пов'язані з процесами соціальної взаємодії та кооперації, умінням працювати в колективі тощо. 3. Системні компетентності, тобто узгодження розуміння, ставлення і знань, які дозволяють розуміти, яким чином частини цілого співставляються один із одним, та оцінити місце кожного з компонентів у системі, здатність планувати з метою вдосконалення системи і конструювання нових систем. II. Спеціальні (професійні) компетентності. Поділяються на: 1. Загальнопрофесійні компетентності, що слугують основою для відповідних спеціальних компетентностей. 2. Спеціально-професійні – сукупність компетенцій, необхідних для здійснення професійної діяльності (Волощук, 2014).

Схожу систему ієрархії компетентностей пропонує А. Хуторський. Відповідності до розподілу змісту освіти на загальний метапредметний (для всіх предметів), міжпредметний (для циклу предметів чи освітніх галузей) та предметний (для кожного навчального предмета), автор виводить трирівневу ієрархію компетентностей: ключові; загальнопредметні; предметні (Хуторской, 2002).

Компетенція, за словником сучасної української мови, – 1) добра обізнаність із чим-небудь; 2) коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи (*Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.)*, 2005, с. 560).

Під поняттям «компетенція» вчені розуміють:

- сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), що задаються до певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної, продуктивної діяльності щодо них (Кучай, 2009);
- інтегративне поняття, що містить такі аспекти: готовність до цілепокликання; готовність до оцінювання, готовність до дії, готовність до рефлексії (Бібік, 2004);
- об'єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, умінь і навичок, ставлень тощо в певній сфері діяльності людини як абстрактного

носія (за матеріалами дискусій, організованих у межах проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний-рівному») (Лейко, 2013);

- деяка відчужена, наперед задана вимога до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задана вимога щодо знань та досвіду діяльності в певній сфері (Головань, 2011).

Поняття «компетенція» є похідним та дещо вужчим порівняно з поняттям «компетентність». Поняття «компетенція» являє собою соціально закріплений освітній результат, а «компетентність» розглядається як оціночна категорія, що характеризує людину як суб'єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження (Бібік, 2004).

Нам імпонує думка С. Сисоєвої, що компетенція – це визначена норма стосовно неперервної освіти, яка задається освітніми стандартами і використовується для формування вимог до результатів навчання. Компетентність – це інтегрована особистісна якість особи (її капітал), яка формується на етапі навчання, остаточно сформовується й розвивається у процесі практичної діяльності та забезпечує компетентний підхід до вирішення професійних завдань. Компетентність є оцінною характеристикою особи. Компетентності особи є її особистісним капіталом і результатом навчання в різних формах формальної, неформальної та інформальної освіти. Компетентнісний підхід – це підхід, спрямований на виховання компетентної особи. І якщо навіть ми говоримо про компетенції особи, як коло її повноважень, то при цьому розуміємо її обізнаність, знання, уміння тощо (Сисоєва, 2015).

На сьогоднішній день немає єдиної класифікації ключових компетенцій, так само, як немає і єдиної точки зору щодо того, скільки і яких компетенцій має бути сформовано в людини. Очевидно, що одні компетенції є більш загальними або значимішими, ніж інші. Під час симпозіуму Ради Європи з теми «Ключові компетенції для Європи» був визначений такий приблизний перелік ключових компетенцій: вивчати (вміти отримувати користь з досвіду; організовувати свої власні прийоми вивчення; самостійно займатися своїм навчанням); шукати (запитувати різні бази даних; опитувати оточення; вміти працювати з документами і класифікувати їх); думати (організовувати взаємозв'язок минулих і справжніх подій; займати позицію в дискусіях і виражати власну думку; вміти оцінювати твори мистецтва і літератури); співпрацювати (приймати рішення – залагоджувати розбіжності й конфлікти; вміти розробляти і виконувати контракти); братися за справу (входити в групу або колектив і робити свій внесок; вміти організовувати свою роботу); адаптуватися (вміти

використовувати нові технології інформації та комунікації; доводити гнучкість перед обличчям швидких змін) (Кабриль, 2011).

У закладі вищої освіти формується готовність до певного виду професійної діяльності, рівень сформованості якої визначається рівнем сформованості компетенцій та їх видами. Остаточне формування й розвиток професійної компетентності фахівця відбувається тільки у процесі професійної діяльності. Мова компетенцій є найбільш адекватною для опису мети й результатів навчання. Орієнтація стандартів освіти, освітніх програм і навчальних планів на результати сприяє порівнянню і прозорості кваліфікації, що здобуває особа (Hutmacher, 1997). Характеристики, які вводяться в сучасних освітніх програмах, мають описувати рівень або ступінь сформованості компетенції (Сисоєва, 2015).

За основу визначення компетенцій фахівця автомобільного транспорту ми обрали бінарну класифікацію компетенцій (Бібік, 2004): першу групу складають компетенції, які є загальними для всіх фахівців різних профілів (загальні або ключові компетенції); другу групу складають професійні компетенції, які є базовими для всіх спеціальностей ЗВО, та компетенції, що обумовлені предметною галуззю діяльності.

Ядром моделі випускника кожного ЗВО є загальні (ключові) компетенції, оскільки вони виявляються не лише в розв'язанні професійних завдань, але й завдань поза межами своєї професії. Ключові компетенції мають двоїсту природу. З одного боку, вони не є професійно обумовленими, адже ними повинні володіти сучасні фахівці незалежно від сфери їх діяльності. З іншого боку, ключові компетенції є професійно значущими, оскільки складають підґрунтя для професійних компетенцій, дозволяють їм більш повноцінно реалізовуватися.

Для молодшого спеціаліста галузі знань 0701 «Транспорт і транспортна інфраструктура», спеціальності 5.07010102 «Організація перевезень і управління на автомобільному транспорті», кваліфікації 3115 технік-технолог (механіка) будемо орієнтуватися на формування таких видів професійних компетенцій: політичних і соціальних (національне розуміння державності, свідоме дотримання прав, свобод та обов'язків людини та громадянина самостійної незалежної України; формування стійкого світогляду, правильного сприйняття сучасних проблем розвитку суспільства, людського буття, духовної культури в колективі; здатність брати на себе відповідальність, бути активними учасниками спільного прийняття рішень); полікультурних (підготовленість до життя в полікультурному суспільстві, толерантність та повага до інших культур; формування політичної свідомості

та поліпшення культури, правове забезпечення соціально-виробничої діяльності трудового колективу; використання наукових і культурних досягнень світової цивілізації в практичній діяльності; комунікативних (уміння усного й письмового спілкування державною мовою, оволодіння і прикладне використання однієї (кількох) іноземних мов у соціальній і професійній сферах); інформаційних (володіння базовими знаннями в галузі інформатики і сучасних інформаційних технологій, навичками використання програмних засобів і навичками роботи в комп'ютерних мережах, умінням створювати бази даних і використовувати Інтернет-ресурси, здатністю до аналізу й відбору різної інформації); самоосвіти (неперервне здобуття освіти впродовж усього життя).

Виходячи з кола повноважень, функцій, обов'язків техника-технолога автомобільного транспорту, будемо здійснювати виокремлення професійних компетенцій. Професійні компетенції фахівця визначають його здатність ефективно діяти відповідно до потреб справи, співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості, організовано і самостійно розв'язувати завдання та вирішувати проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності. Професійні компетенції поділяють на загально-професійні відповідно до видів діяльності і професійно-посадові компетенції.

Загально-професійні компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їх професійної діяльності. Це, зокрема, володіння методами вивчення стану ринку і транспортних потреб клієнтури:

- базові уявлення про різноманітність типів рухомого складу, транспортного обладнання, навантажувально-розвантажувальних механізмів, їх призначення, особливості експлуатації;
- базові уявлення про основні закономірності розвитку економіки;
- здатність організувати ефективне використання рухомого складу і його рентабельну експлуатацію;
- здатність розробляти технологічні інструкції та проводити виробничі інструктажі;
- здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці;
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання умов ділового спілкування, навички роботи в команді;
- знання і застосування законодавчих та нормативних актів з організації перевезень та відповідальність за порушення умов перевезень;
- здатність планувати і реалізовувати відповідні заходи;

- здатність виконувати креслення складальних одиниць та креслення деталей із виконанням необхідних технічних розрахунків;
- здатність аналізувати витрати на виконання запланованих робіт та розробляти заходи з підвищення продуктивності праці.

Професійно-посадові компетенції відображають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді відповідного кваліфікаційного рівня. Володіння методами аналізу сучасного стану вантажних і пасажирських перевезень вимагає мати:

- базові уявлення про порядок отримання й використання документації, яка дає право на підприємницьку діяльність;
- здатність укласти договір та здійснювати взаєморозрахунки з клієнтурою;
- базові уявлення про методи організації перевезень, загальні принципи організації руху рухомого складу;
- володіння сучасними методами планування та управління на автомобільному транспорті;
- здатність до формування тарифів і цін на послуги підприємства й користування ними;
- уміння використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички для аналізу результатів комерційної діяльності підприємства і розробки заходів із поліпшення організації перевезень;
- придатність володіти навичками роботи з комп'ютером на рівні користувача, використовувати інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності;
- здатність здійснювати господарські операції шляхом готівкового та безготівкового обігу за допомогою касових та банківських операцій;
- схильність використовувати професійно-профільовані знання і практичні навички в галузі стандартизації для кваліфікованого користування нормативною документацією в галузі;
- здатність до впровадження й функціонування передових систем диспетчерського управління рухом автомобілів.

Отже, компетенції майбутнього фахівця автомобільного транспорту розглядаємо як готовність використовувати комплекс знань, умінь, спеціальних навичок, узагальнені способи виконання дій, методи й засоби діяльності, досвід, особистісні характеристики (якості та здібності), соціальні установки з метою забезпечення можливості виконання поставлених завдань і досягнення мети в професійній діяльності.

Висновки. Професійні компетенції передбачають здатність фахівця автомобільного транспорту успішно діяти в процесі своєї професійної діяльності, що уможливорює професійну успішність випускника закладу освіти. Перспективою подальших досліджень проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця автомобільного транспорту вважаємо визначення її теоретичну характеристику структурних елементів професійної компетентності, дослідження процесу формування практико-орієнтованих компетенцій в процесі фахової підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

- Бедь, В. В. (2011). Компетентнісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у ВУЗі. *Освіта регіону*. Режим доступу: <https://social-science.uu.edu.ua/article/691>. (Bed, V. V. (2011). Competence-based approach in the system of higher education as a priority of its modernization in higher education. *Education of the region*. Retrieved from: <https://social-science.uu.edu.ua/article/691>).
- Бібік, Н. В. (2004). Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики. К.: «К.І.С.», (сс. 45-50) (Bibik, N. V. (2004). Competence approach: reflective analysis *Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*: Library of educational policy. К.: "KIS", (pp. 45-50).
- Бібік, Н. М. (2004). *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. К.: ВАТ «Книжкова друкарня наукової книги» (Bibik, N. M. (2004). *Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives*. К.: OJSC «Book Printing House of Scientific Books»).
- Великий тлумачний словник сучасної української мови* (з дод. і допов.) (2005). К.; Ірпінь: ВТФ «Перун» (*Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with additions and additions)* (2005). К.; Irpen: WTF «Perun»).
- Волощук, І. П. (2014). Формування професійної компетентності студентів ВНЗ: компетентнісний підхід. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*, 3, 34-38 (Voloshchuk, I. P. (2014). Formation of professional competence of university students: competence approach. *Scientific notes of NDU named after M. Gogol*, 3, 34-38).
- Головань, М. С. (2011). Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8, 224-233 (Golovan, M. S. (2011). Competence and competency: a comparative analysis of concepts. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8, 224-233).
- Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика* (2002). Хмельницький: ТУП (*State standards of vocational education: theory and methodology* (2002). Khmelnytsky: TUP).
- Кабриль, К. В. (2011). До проблеми формування ціннісної компетентності майбутнього вчителя музики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*, 11, 84-87 (Kabryl, K. V. (2011). To the problem of formation of value competence of the future music teacher. *Scientific journal of NPU named after M.P. Dragomanov. Series 14: Theory and methods of art education*, 11, 84-87).

- Кучай, О. В. (2009). Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. *Рідна школа*, 11, 44-48 (Kuchay, O. V. (2009). Competence and competence – a reflection of the integrity and integration essence of educational outcomes. *Native school*, 11, 44-48).
- Лейко, С. В. (2013). Поняття «компетенція» та «компетентність»: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*, 4, 128-135 (Leiko, S. V. (2013). The concept of «competence» and «competence»: theoretical analysis. *Pedagogical process: theory and practice*, 4, 128-135).
- Професійна освіта: Словник* (2000). К.: Вища освіта (*Vocational education: Dictionary*. (2000). K.: Higher education).
- Сень, Л. В. (2006). Розвиток компетентнісно орієнтованого навчання за кордоном: матеріали Регіонального науково-практичного семінару «Професійні компетенції та компетентності вчителя», (28–29 листопада). Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, (сс. 14-17) (Sen, L. V. (2006). Development of competence-oriented study abroad: materials of the Regional scientific-practical seminar «Professional competencies and competencies of teachers», (November 28-29). Ternopil: Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, (pp. 14-17)).
- Сисоєва С. О. (2015). Новий закон України «Про вищу освіту»: дискусійні аспекти наукового тезаурусу. *Освітологічний дискурс*, 3, 261-269 (Sysoieva, S. O. (2015). The new law of Ukraine “On higher education”: debatable aspects of the scientific thesaurus. *Educational discourse*, 3, 261-269).
- Хуторской А.В. (2002). *Ключевые компетенции и образовательные стандарты «Эйдос»* (Khutorskoi, A. V. (2002). *Key competencies and educational standards «Eidos»*. Retrieved from: <http://eidos.ru/journal/2002/0423.htm> .
- Hornby, A. S. (1984). *Oxford Student's Dictionary of Current English Oxford: Oxford University Press*. Moscow: Prosveshcheniye Publishers.
- Hutmacher, W. (1997). Key competencies for Europe. *Report of the Symposium Berne, Switzerland 27–30 March, 1996*. Council for Cultural Co-operation (CDCC) a Secondary Education for Europe, Strasburg, 11.
- Matusz, M. (2008). Kompetencje informacyjne nauczycieli i uczniw. *Edukacja Technika – informatyka – edukacja*. W. Walata. Rzeszow: Uniwersytet Rzeszowski, 10. Teoretyczne i praktyczne problemy edukacji informatycznej, (ss. 189-200).
- New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English language* (1993). Lexicon Publication.
- The Concise Oxford English-Russian Dictionary* (2001). Edited by Paul Falla. Oxford: Oxford University Press.

РЕЗЮМЕ

Дундюк Артем. Компетенции будущего специалиста автомобильного транспорта как залог его дальнейшей профессиональной деятельности.

В статье рассмотрены вопросы разделения понятий «компетентность» и «компетенция» при подготовке специалистов, охарактеризованы основные подходы к проблеме формирования профессиональных компетенций, определены основные компетенции, которые должны быть сформированы в процессе обучения в высших учебных заведениях у техника-технолога, направленные на реализацию им роли специалиста в сфере автомобильного транспорта. Определено, что компетенции

будущего специалиста автомобильного транспорта готовность использовать комплекс знаний, умений, специальных навыков, обобщенные способы выполнения действий, методы и средства деятельности, опыт, личностные характеристики, социальные установки с целью обеспечения возможности выполнения поставленных задач и достижения цели в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: компетенции, компетентность, профессиональная компетентность, специалист автомобильного транспорта, профессиональная деятельность.

SUMMARY

Dundiuk Artem. Competence of a future specialist in road transport as a guarantee of his further professional activity.

The article considers the issue of distinguishing between the concepts of "competence" and "competency" in the field of training. The main approaches to the problem of professional competencies formation are described. The leading competencies that should be formed in the process of studying in higher education institutions of a technician-technologist, and are aimed at realizing the role of a specialist in the field of road transport, have been clarified. The competence of the future road transport specialist includes the readiness to use a set of knowledge, skills, special skills, generalized methods of action, methods and means of activity, experience, personal characteristics and social attitudes to ensure the ability to perform tasks and achieve goals in professional activities. They are divided into general-professional and professional-official. General-professional competencies outline the range of abilities of an individual to the theoretical and methodological use of the theoretical foundations of their professional activities. Emphasis is placed on mastering the methods of studying the state of the market and the transport needs of the clients. Namely: basic ideas about the variety of types of rolling stock, transport equipment, loading and unloading mechanisms, their purpose, features of operation; basic ideas about the basic patterns of economic development; ability to organize the effective use of rolling stock and its cost-effective operation, etc. Professional and job competencies reflect the professional profile of a specialist, identifying their professional activities in a particular position of the appropriate qualification level. Namely: basic ideas about the procedure for obtaining and using documentation that gives the right to do business; ability to enter into a contract and make settlements with the clients, etc. We consider the definition and theoretical characteristics of the professional competence structural elements, the study of the process of practice-oriented competencies formation in the process of professional training as a perspective of further research on the problem of the future specialist of motor transport professional competence formation.

Key words: competencies, competency, professional competence, road transport specialist, professional activity.

УДК 373.015.31:613(043.5)

Світлана Замрозевиц-Шадріна

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ORCID ID 0000-0003-0138-3587

DOI 10.24139/2312-5993/2021.04/068-078

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У НВК «ШКОЛА-САДОК»

Метою статті є визначення й обґрунтування принципів підготовки майбутніх педагогів до формування культури здоров'я дітей у НВК «Школа-садок». Для досягнення мети було використано такі методи дослідження: аналіз науково-педагогічної